

Sjukvården behöver ta täten för saklig information på nätet

INSTAGRAM, TWITTER OCH TIKTOK KAN VARA PLATTFORMAR FÖR ATT FÅ FLER GRAVIDA ATT VACCINERA SIG MOT COVID-19

Läkaren var tidigare en auktoritet, vars råd samhället lyssnade på och följde. I Astrid Lindgrens böcker finns otaliga exempel på hur högt aktad läkaren var i samhället. I dagens informationssamhälle har den medicinska vetenskapens auktoritet tappat fotfästet. Tyvärr bidrar vi inom läkarvetenskapen själva till denna skepticism, då även läkarkårens åsikter om olika rön går från ytterkant till ytterkant. Vem och vilken källa kan man lita på, frågar sig många.

Data om covid-19-infektion under graviditet publiceras i rasande takt. En studie från Mexiko som följt upp alla gravida kvinnor med ett positivt PCR-test för covid-19 visar på 1,35 procent mödradödlighet. Riskfaktorer såsom ålder över 35 år, diabetesinsjuknande före graviditet, kronisk hypertension och övervikt är alla associerade med covid-19-relaterad mödradödlighet, tillsammans med fattigdom och låg socioekonomisk status [1]. Data från 21 observationsstudier ingick nyligen i en systematisk översikt och meta-analys, med syftet att jämföra perinatal utfall hos gravida kvinnor som haft eller inte haft covid-19-infektion under graviditet. Studien visar på en ökad risk för mödradödlighet (oddskvot 7,05), preeklampsi, kejsarsnittsförlossning, förtidsbörd, låg födelsevikt, dödföddhet och inläggning på

Ylva Carlsson, överläkare, med dr i obstetrik och gynekologi, Sahlgrenska universitetssjukhuset; Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet
● ylva.carlsson@vgregion.se

neonatal intensivvård om modern insjuknade i covid-19 under graviditeten [2]. Även varianten omikron kan ge svår sjukdom hos gravida, och data tyder på att vaccination fortsättningsvis skyddar mot svår infektion [3]. Nyligen har dessutom svenska data publicerats i form av en fallserie, som tyder på att covid-19-infektion under graviditet kan orsaka en infektion i placenta. Det kan resultera både i intrauterin hypoxi, som kräver omedelbar förlossning med kejsarsnitt, och i dödföddhet [4]. Det som är anmärkningsvärt är att den gravida kvinnans sjukdom i sig kan te sig lindrig i dessa fall [5, 6], medan placenta kan uppvisa utbredda inflammatoriska förändringar som således kan påverka utgången för barnet.

»Vem tar täten för förbättrad, saklig och evidensbaserad patientinformation, som faktiskt når ut till alla gravida i hela landet?«

Det finns numera även ett flertal studier publicerade avseende vaccination mot covid-19 och graviditet. De har inte påvisat något annat än att gravida får samma biverkningar i samband med vaccinationen som icke-gravida. Inga data talar för en ökad risk för missbildning vare sig efter vaccination eller efter covid-19-infektion, och vaccination skyddar både den gravida kvinnan och barnet mot sjukhusvård på grund av infektion med covid-19 [7-9].

Alla dessa data kan te sig så entydigt talande för att gravida bör skydda sig mot en covid-19-infektion under graviditet och

Foto: Emils Vanags/Mostphotos

Behovet av saklig och korrekt information till gravida kvinnor är skriande. Sjukvården i Sverige behöver bli bättre på att nå ut digitalt.

att de därmed bör vaccinera sig, helst förstas före graviditet, men att de inte heller ska vara oroliga för att vaccinera sig under en graviditet. Trots detta visar en brittisk studie, publicerad i februari 2022, att mindre än en tredjedel av gravida kvinnor vaccinerar sig mot covid-19 under graviditet och att framför allt kvinnor som är yngre, icke-kaucasiska eller har lägre socioekonomisk status är skeptiska mot vaccin [10]. Samma mönster ses i Sverige, där data från Folkhälsomyndigheten, uppdaterade den 10 mars 2022, visar att vaccinations-täckningen fortfarande är lägre bland gravida än bland andra kvinnor i samma åldersgrupper [11]. Den brittiska artikeln slår vidare fast att tydlig kommunikation och riktade strategier för information behövs [10]. RCOG, den brittiska specialistföreningen för obstetrik och gynekologi, har förstått detta och har nästan dagliga inlägg på Instagram med information om covid-19 och vaccination under graviditet.

Vi i Sverige måste också satsa på bättre information från sjukvårdens sida. Behovet av saklig och korrekt information till gravida kvinnor är skriande. Instagram-kontot @forlossningen_ostra, som drivs

HUVUDBUDSKAP

- En covid-19-infektion under graviditet innebär ökad risk för den gravida i form av Iva-vård och för tidig förlossning och kan innebära en infektion i placenta som påverkar barnet negativt.
- Vaccination mot covid-19 av gravida är generellt säker.
- Sjukvården måste bli bättre på att få fram sitt budskap och anpassa informationen efter dagens behov.

av kvinnokliniken på Sahlgrenska universitetssjukhuset, har nästan 35 000 följare och videoklipp på kontot har nästan 50 000 visningar, vilket visar hur stort intresset är. Gravida är generellt skeptiska till mediciner, och informationen måste vara väl underbyggd för att motivera en gravid kvinna att ta föreskriven medicin [12]. Situationen med Pandemrix, där vaccination i samband med svininfluensan 2009 gav oväntade och allvarliga biverkningar hos vissa barn, har troligen bidragit till en skepticism hos den svenska befolkningen som vi nu ser konsekvenserna av. I kommentarer på Sahlgrenska universitetssjukhusets Instagramkonto skriver en del gravida att de inte vill vaccinera sig då de inte vet hur det kan påverka barnet, att inga långtidsstudier finns och att de hellre tar risker för egen del. Bortsett från långtidsuppföljning bortom 6 månader är övriga farhågor i dag befordrade, men informationen när ändå inte fram och vaccinationsgraden av gravida ökar inte i önskad takt: 66 procent har i nuläget tagit dos 2 och 26 procent dos 3 [11].

Den organisation som finns i dag med 1177 som bas hänger inte med i utvecklingen, och dessa sidor har för lång uppdaterings-tid. Varje sjukvårdsinrättning kämpar i dag med att nå ut med information lokalt utan att ha organisationen för det, vilket kan leda till att informationen skiljer sig åt beroende på var i landet man bor.

Nya tider ställer nya krav på sätt att bemöta och informera patienter, och där måste vi inom sjukvården kliva fram på ett bättre och tydligare sätt. Podcaster, Instagram, Facebook, Twitter, Tiktok, Snapchat med mera krävs för att nå ut, i tillägg till mycket snabbare uppdateringar på 1177, och ledande experter behöver medverka inom sina respektive områden. Vem tar täten för förbättrad, saklig och evidensbaserad patientinformation, som faktiskt når ut till alla gravida i hela landet?

● Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Ylva Carlsson ingår i styrgruppen för forskningsstudien »COPE – Covid-19 under graviditet och tidig barndom«.

Citera som: *Läkartidningen. 2022;119:22045*

SUMMARY

The healthcare system needs to be more active in spreading information online

A covid-19 infection during pregnancy means an increased risk for the pregnant woman to end up in the ICU or to have a premature birth and may involve a placental infection that adversely affects the baby. Vaccination against Covid-19 among pregnant women is generally safe. The Swedish healthcare system must become better at getting its message across and adapting information to today's needs.

REFERENSER

- Torres-Torres J, Martinez-Portilla RJ, Espino-y-Sosa S, et al. Comorbidity, poverty and social vulnerability as risk factors for mortality in pregnant women with confirmed SARS-CoV-2 infection: analysis of 13 062 positive pregnancies including 176 maternal deaths in Mexico. *Ultrasound Obstet Gynecol.* 2022;59(1):76-82.
- Pathirathna ML, Samarasakara BPP, Dasanayake TS, et al. Adverse perinatal outcomes in COVID-19 infected pregnant women: a systematic review and meta-analysis. *Healthcare (Basel).* 2022;10(2):203.
- Biol Ilter P, Prasad S, Berkkan M, et al. Clinical severity of SARS-CoV-2 infection among vaccinated and unvaccinated pregnancies during the Omicron wave. *Ultrasound Obstet Gynecol.* Epub 1 mar 2022. doi: 10.1002/uog.24893.
- Zaigham M, Gisselsson D, Sand A, et al. Clinical-pathological features in placentas of pregnancies with SARS-CoV-2 infection and adverse outcome: case-series with and without congenital transmission. *BJOG.* Epub 3 mar 2022. doi: 10.1111/1471-0528.17132.
- Schwartz DA, Avvad-Portari E, Babál P, et al. Placental tissue destruction and insufficiency from COVID-19 causes stillbirth and neonatal death from hypoxic-ischemic injury: a study of 68 cases with SARS-CoV-2 placentitis from 12 countries. *Arch Pathol Lab Med.* Epub 10 feb 2022. doi: 10.5858/arpa.2022-0029-SA.
- Linehan L, O'Donoghue K, Dineen S, et al. SARS-CoV-2 placentitis: an uncommon complication of maternal COVID-19. *Placenta.* 2021;104:261-6.
- Male V. Author correction: are COVID-19 vaccines safe in pregnancy? *Nat Rev Immunol.* 2021;21(4):268.
- Goldshtein I, Steinberg DM, Kuint J, et al. Association of BNT162b2 COVID-19 vaccination during pregnancy with neonatal and early infant outcomes. *JAMA Pediatr.* Epub 10 feb 2022. doi: 10.1001/jama-pediatrics.2022.0001.
- Goldshtein I, Nevo D, Steinberg DM, et al. Association between BNT162b2 vaccination and incidence of SARS-CoV-2 infection in pregnant women. *JAMA.* 2021;326(8):728-35.
- Blakeway H, Prasad S, Kalafat E, et al. COVID-19 vaccination during pregnancy: coverage and safety. *Am J Obstet Gynecol.* 2022;226(2):236.e1-14.
- Folkhälsomyndigheten. Vaccinationstäckning bland gravida. 10 mar 2022. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/statistikdatabaser-och-visualisering/vaccinationsstatistik/statistik-for-vaccination-mot-covid-19/uppfoljning-av-vaccination-vaccinationstackning-bland-gravida/>
- Cuckle H. Strategies for prescribing aspirin to prevent preeclampsia: a cost-effectiveness analysis. *Obstet Gynecol.* 2020;135(1):217.